

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת האזינו תשע"ט לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף נ"ד

מחשבות רעות לאדם מאותה העבירה, וצריך האדם השב לבער הקליפה ההיא מן הארץ. וגם בנידון דידן כל זמן שהיו אותם הרשעים המדינים בעולם, אז היו עדיין הרהורי עבירה דפעור שולטים בישראל לבלבל להם המחשבה, ולכך נצטוו משה רבינו לנקום בהם נקמת ד'. וזהו כי צוררים לכם בהוה, פירוש עדיין הם צוררים לכם, ומפרש הכתוב במה, בנכליהם אשר נכלו לכם על דבר פעור, פירוש באותן המחשבות הרעות המתהוים לכם בדברכם במעשה דפעור כו' ע"ש.

וכמו כן היה במרגלים, שנתהוה קליפה מעוצם החטא, עד שהיו מתהוים מזה מחשבות רעות והרהורים של עצת המרגלים. וממילא היה עוד תועלת ליהושע מתפלת משה, שיושיענו מעצת המרגלים. אבל אחר שמתו אנשי כל הדור ההוא, נסתלקה גם הקליפה ההוא, ולא הוצרך עוד לסיוע מתפלת משה, על כן חזר לשמו הקדום, ונקרא יהושע. אך עצם הדבר צריך ביאור, דהא חזינן שגם אחר זה עדיין קראו אותו בשם יהושע.

*

והנה ברש"י פירש, למה קראוהו כאן יהושע, לומר שלא זחה דעתו עליו, שאף על פי שניתנה לו גדולה, השפיל עצמו כאשר מתחילתו (ספרי) ע"כ. וכן הוא בילקוט

ויבא משה וידבר את כל דברי השירה הזאת באזני העם, הוא והושע בן נון (לב-מד). ולכאורה תיבת 'הוא' נראה כמיותר, שהרי כבר כתוב בתחלת הפסוק ויבא משה וגו'. והמפרשים הקשו עוד למה קראו כאן בשם הושע, ולא יהושע. ובכלי יקר כתוב, לפי שלא קראו יהושע כי אם על שם י-ה יושיעך מעצת מרגלים (סוטה לד:), וכל זמן שאחד מן אותו דור היה קיים היה נקרא בשם יהושע, וכאשר תם כל הדור ההוא לא היה מקום לתפלה זו, חזר וקראו הושע ע"כ.

ונראה לבאר דבריו, דלכאורה אחר שנענשו כבר המרגלים ומתו בשנה השניה במדבר, לא היה צריך יהושע עוד לתפלה ש-ה יושיעך מעצת מרגלים. אך הכוונה היא, על פי מה שכתוב בנועם אלימלך (פ' פנחס) לבאר הכתוב, צרור את המדינים וגו', כי צוררים הם לכם בנכליהם וגו' (כה-זו). דיש לדקדק אומרו כי צוררים, בלשון הוה על דבר העבר ונתהוה כבר. וגם אמרו בנכליהם שפירוש המחשבה, וכי במחשבה לבד הרעו לישראל, הלא גם פעלו המעשה גם כן בדבר פעור וכזבי כנאמר. אך עיקר כוונת הבורא ברוך הוא בנקמתו במדין היה, מחמת גודל המחשבות והרהורים רעים שנתהוו לישראל על ידם בדברם בסיפור המעשה דפעור או מעשה דכזבי, ועל ידי הדיבור שדברו במ נפלו לישראל הרהורי תאויות. והכלל בזה, שבכל עבירה נברא קליפה רחמנא ליצלן (אבות ד-יא, זוה"ק ויקרא יז.). וכל זמן שהקליפה בעולם אזי נופלים

בפרשתנו (רמז תתקמז). וביאורו כי משה קרא להושע בן נון יהושע (במדבר יג-טז), ובתרגום יונתן (שם) וכדי חמי משה ענותנותיה קרא להושע יהושע. והיינו כי משה התפלל עליו אז י-ה יושיעך מעצת מרגלים, ולכן כד חמי ענותנותיה, הרי הוא כלי מוכשר להשראת השכינה אצלו. ולכן י-ה יושיעך מעצת מרגלים. וזהו שהשמיענו כאן הכתוב במה שקראו הושע, שהיה גם כעת באותה מדת ענוה שהיה לו בימי נערותו, כאשר קראוהו הושע.

וְבִזָּה היה נראה לבאר מאמרם (בבא בתרא עה.) זקנים שבאותו הדור אמרו, פני משה כפני חמה, על פני יהושע כפני לבנה, אוי לה לאותה בושה אוי לה לאותה כלימה [שבזמן מועט נתמעט הכבוד כל כך, שהרי יהושע היה נביא ומלך כמשה, ולא יכול להגיע לכבודו] ע"כ. ולכאורה אין דרכן של חכמי ישראל לדבר בגנות אדם, לומר על הזקנים שדיברו כך נגד יהושע. אך לפי מה שנתבאר יש לומר בהיפוך, דידוע שהשמש יש לה אור עצמי, לא כן הלבנה היא גוש עפר, ומאירה רק ממה שהחמה זורחת עליה. ואם כן הלבנה אין לה מה להתגאות באורה, כי אין זה מהותה ומעלתה, אלא זהו רק התפארת של החמה שזורחת עליה ומאירה. ועל דרך זה היה יהושע, הוא לא החשיב את עצמו לכולם, אלא שאורו של משה מאיר עליו, ולכן יש עליו אור. ועל כן אמרו פני משה כפני חמה, שהוא אור עצמי, אבל יהושע בפנימיותו מחזיק עצמו רק כהלבנה, שאין הוא נחשב בעיני עצמו כלום, שלא זכה דעתו עליו כלל כשקיבל ההנהגה, ופנימיותו הוא פני לבנה. ושוב אמרו על עצמן, אוי לאותה בושה, אשר אנחנו לא הגענו עדיין למדריגה זו.

*

עוֹד יש לומר בטעם שנקרא כאן הושע, דהנה בגמרא (תמורה טז.) איתא, אמר רב יהודה אמר רב בשעה שנפטר משה רבינו לגן עדן, אמר לו ליהושע שאל ממני כל ספיקות שיש לך. אמר לו רבי כלום הנחתיך שעה אחת והלכתי למקום אחר, לא כך כתבת בי ומשרתו יהושע בן

והענין בזה הוא, כי מצינו בעדת קרח שהתרעמו על משה, כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה', ומדוע תתנשאו על קהל ה' (במדבר טז-א). והיא פליאה לומר על משה שהתורה העידה עליו, והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה (שם יב-ג), להתלונן עליו מדוע תתנשאו על קהל ה'. אך הכוונה היא, כי באמת בחיצוניותו התנהג משה בהתנשאות, כי היה מלך על ישראל (זבחים קא.). וכמו שנאמר עליו, ויהי בישורון מלך (דברים לג-ה). והמלך צריך להתנהג בגינוני מלכות. שום תשים עליך מלך (שם יז-טו), שתהא אימתו עליך, ולכן מלך שמחל על כבודו אינו מחול (כתובות יז.). ורבינו הקדוש צוה לבנו נהוג נשיאותך ברמים (שם קג.). ואמרו (יומא כב:) דניטל המלוכה משאול המלך מפני שלא שמר כבוד מלכותו, שנאמר (שמואל א יב-ז) ויבוזהו ולא הביאו לו מנחה ויהי כמחריש ע"ש. ולכן משה רבינו בשעה שהיה יוצא אל המחנה, היתה התנהגותו בהתנשאות כמלך. אבל התורה העידה עליו שבפנימיותו היה איש אחר, והאיש משה עניו מאד מכל האדם.

והנה הכלל ישראל שראו את משה ביניהם תמיד בגינוני מלכות, לא ידעו להעריך עוצם הפלגת ענותנותו שבקרב. אבל יהושע שעליו נאמר (שמות לג-יא) יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל, הוא ראה את משה רבינו והתנהגותו בחדרי חדרים, הוא ידע להעריך עוצם ענותנותו של רבו, איך אדם גדול כזה יוכל להיות שפל ונכנע בעיני עצמו, עד שיאמר ונחנו מה (שמות טז-ז), אשר גדול הנאמר

סברא דאורייתא, וכמבואר ברמב"ן (עירובין יז:) דלכך מהני עירוב על ידי פת שהוא רק תקנתא דרבנן, להתיר תחומין דאלפים אמא דאורייתא לרבי עקיבא, דכיון שדעתו על המקום ההוא, ואמר מערב שבת תהא שביתתי במקום פלוני עשאו ביתו וכו' ע"ש. הרי דבמקום שדעתו ומחשבתו שם, זהו שביתתו כאילו הוא בפועל שם, ומהני להתיר איסור דאורייתא ע"ש. ואם כן כיון שהתורה מעידה עליו, לא ימיש מתוך האהל, הרי זה כולל שגם דעתו ומחשבתו היה שם, ולא פנה את לבבו ודעתו שום פעם חוצה לה. ואם כן שמעתי ממך כל התורה כולה שהיית מלמד לאחרים, ואין לי שום ספיקות.

*

והנה כאשר שמע זאת משה מיד תשש כחו של משה,

ולפי הגירסא שלנו ברש"י, נצטער על יהושע שהיה גדול כמותו. אך זה לא יתכן כפשוטו, כי בכל אדם מתקנא חוץ מבנו ותלמידו (סנהדרין קה:), ומכל שכן משה רבן של ישראל, העניו מאד מכל האדם, שאמר ליהושע המקנא אתה לי, ומי יתן והיה כל עם ה' נביאים (במדבר יא-כט). אך בשיטה מקובצת הגיה, שהצטער על יהושע 'שנשתבח' בעצמו שהיה גדול כמותו ע"כ. והיינו שהצטער משה על יהושע, הלא אתה מסתובב כל ימי חיית עמי בביתי, וראית מדת ענוה מה היא, איך בא דבר כזה לידך, להשתבח את עצמך. ואף שהיה דיבור זה לצורך, כדי להשיב על שאלת משה, וגם משה היה יודע מעלתו, מכל מקום התנשאות גם בדיבור בעלמא, לא היה יכול משה נשוא, והצטער עליו.

והרי אמרו (פסחים טו:) כל המתיהר, אם חכם הוא חכמתו

מסתלקת, והביאו ראיה מהלל הזקן, שאמרו עליו (שבת ל:): לעולם יהא אדם ענוותן כהלל. אבל כשאמר להם, מי גרם לכם שאעלה מבבל ואהיה נשיא עליכם, עצלות שהיה בכם שלא שמשתם שני גדולי הדור שמעיה ואבטליון, אם כי לא היו הדברים להתנשאות אלא להוכיחם, מיד אמר להם, הלכה זו שמעתי ושכחתי ע"ש. ועל דרך זה היה ביהושע, בשביל דיבור אחת של יוהרא,

נון נער לא ימיש מתוך האהל. מיד תשש כחו של יהושע ונשתכחו ממנו [מיהושע בעון שגרם להחליש דעתו של משה, שנצטער משה על יהושע בעצמו שהיה גדול כמותו] שלש מאות הלכות ונולדו לו שבע מאות ספיקות. ועמדו כל ישראל להרגו [עד שיאמר להם], אמר לו הקדוש ברוך הוא, לומר לך אי אפשר, לך וטורדן במלחמה שנאמר (יהושע א-א) ויהי אחרי מות משה עבד ה' ע"כ. הרי כי באמת היה יהושע גדול בתורה כמו משה, שקיבל כל התורה כולה שלימד רבו לישראל, עד שלא היה דבר שהוצרך לברר ממשה. אבל באמירה זו תשש כחו ונשתכחו ממנו ונעשה לו ספיקות באלף הלכות. והנה ידוע כי אות יו"ד היא אות חכמה (וזה"ק ח"ג י:), וכיון שתשש כעת חכמתו של יהושע בתורתו, על כן נחסר ממנו כאן אות יו"ד.

*

ונראה לבאר כמה ענינים בגמרא זו, דלכאורה למה

הוצרך ליהושע לומר למשה שכך כתב בתורה שלא ימיש מתוך האהל, הלא זה היה מציאות של יום יום, שידעו יהושע ומשה כל ימיהם, ולמה הוצרך הוכחה לזה ממה שכתב כן בתורה.

ונראה דהנה יהושע אמר למשה, שאין לו מה לשאול כי

ידוע הוא כל התורה כולה, שמאחר שלא מש מהאהל, לא היה דבר שלימד משה שלא שמע, ולכן אין לו ספיקות. אבל באמת אין זה הכרח, כי יש הרבה המשרתים את הרב, ואין לבם עמהם לדקדק אחר כל דיבור, אלא ראשם טרוד לסדר הדברים, והם נמצאים בהאהל אבל ראשם ומוחם אינם שם. והרי יהושע היה מסדר המחצלאות והספסלים בהבית, ויתכן שלא שם לבו לכל דיבור אשר יצא מפי משה. אבל באמת לא כן היה יהושע, אלא הטה אזנו לכל דיבור שיצא ממשה, ולא רק גופו היה שם, אלא גם לבו ומוחו עמו להאזין לתורתו של משה.

והנה ידוע כי במקום המחשבה שם נחשב עמידת האדם.

ומבואר בספר דברי יואל (פ' תולדות תרמח) כי זהו

נשיב להו רוח צפונית [נוחה לא חמה ולא צוננת וחמה זורחת], דתניא כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא נשבה להם רוח צפונית [ביום ולא זרחה חמה עליהם], מאי טעמא, איבעית אימא משום דנזופים הוו [ממעשה העגל ולא היו ראויין לאור נוגה], ואי בעית אימא דלא נבדור ענני כבוד [משום הכי לא נשבה כי היכי דלא נבדור ענני כבוד שהיו מקיפין, ולא היתה חמה יכולה ליכנס] ע"כ.

ולכאורה יש להבין הלא מצות מילה היא מהמצות החשובות ביותר בתורה, והיא מצות עשה

שיש בה כרת. ומבואר במדרש (תנחומא משפטים ה) שאמר עקילס הגר, אם אדם לא נימול אינו יכול ללמוד תורה שנאמר (תהלים קמז-ט) מגיד דבריו ליעקב, למי שהוא מל כיעקב, לא עשה כן לכל גוי, משום שהם ערלים ע"ש (הובא בדעת זקנים פ' משפטים). ואיך השאיר ה' אותם ערלים ארבעים שנה, בשביל הכבוד שיהיו מסוככים בענני הכבוד.

ועל כרחק כי הן אמת שמצות מילה חשובה, ועל ידה מתקדש גופו של אדם ונחקק עליו שם הוי"ה ושם שד"י כידוע, אבל ישיבת ענני הכבוד חשובה יותר, כי זהו צלא דמהימנותא, דירתו של מקום, וכמו שנאמר (שמות כ-כא) ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלקים, וכתוב (שם יט-ט) הנה אנכי בא אליך בעב הענן (עיין בני יששכר תשרי י-כו), וקדושת ענני הכבוד הם יתרים מקדושת המילה. ומה שזוכין במצות מילה, יכולין לזכות גם בישיבה תחת צלא דמהימנותא, ועל כן במדבר לא הוצרכו למול כדי לזכות לתורה.

והנה אמרו (נדריים לב.) גדולה מילה ששקולה כנגד כל המצות שבתורה, שנאמר (שמות לד-כו) כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל [כלומר ברית מילה ששקולה ככל הדברים, דהיינו כל המצות] ע"כ. ואם כן מצות סוכה, צלא דמהימנותא, זכר לענני הכבוד, שהיתה עדיפא ממצות מילה, בודאי ששקולה כנגד כל המצות. ■

נשתכח ממנו שלש מאות הלכות, ונולדו לו שבע מאות ספיקות.

והנה יש גורסין מיד תשש כחו של 'יהושע', ופירושו הוא על שכחת התורה שנתהוה אצלו. ויש לומר עוד, כי דיבור זה של יהושע היה פליטת פה, וכשגגה שיוצא מלפני השליט (קהלת י-ה), ואין זה דרגתו של יהושע, ותשש כחו בחלישות הדעת, איך יצא מפיו דיבור כזה לפני רבו.

*

ובזה נראה לבאר הכתוב, ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמור (ויקרא א-א). ובבעל הטורים כתב, ויקרא נמסר באל"ף זעירא, שמשה היה גדול ועניו, לא רצה לכתוב אלא 'ויקר', כאלו לא דבר הקב"ה עמו אלא בחלום כדרך שנאמר בבלעם (במדבר כג-ד), כאלו לא נראה לו השם אלא במקרה, ואמר לו הקב"ה לכתוב גם האל"ף. ושוב אמר לו משה מחמת רוב ענוה, שלא יכתבנה אלא קטנה יותר משאר אלפיי"ן שבתורה, וכתבה קטנה ע"כ. ונראה כי משה קיבל באהל מועד כל התורה כולה, ויהושע למד כל התורה כולה ממשה. אמנם בסופו נחסר ממעלת יהושע, שתשש כחו באלף הלכות, בשביל דיבור של יהורא. אבל משה שענותנותו היתה ברום המעלה, עד שלא היה יכול לכתוב על עצמו ויקרא לשון חיבה, הוא נשאר בשלימות התורה כפי שלימדה מאת ה'. וכיון שכאן נרמז גודל ענותנותו של משה, נרמז כאן אל"ף זעירא, שגם האלף הלכות שנתקטן יהושע בשביל יהורא, זכה משה שנתקיים אצלו כל תורתו שלמד ה' אתו.

*

והנה אנו נכנסים לחג הסוכות, ומבואר (בפייט ליום ב' דסוכות) בל תהי מצות סוכה בעיניך קלה, כי כנגד כל מצות דת חקותיה שקולה. ונראה להביא מקור לזה, דאיתא בגמרא (יבמות עא:) ובמדבר מאי טעמא לא מהול, איבעית אימא משום חולשא דאורחא, ואיבעית אימא משום דלא